గొడుగు

నిశ్శబ్దంగా మండిస్తోంది రోహిణీకార్తె. కలవారి ఇళ్లనుండి వట్టివేరు వాసన తగులుతూంది. మామిడిచెట్టుకింద గుంట తవ్వుకుని అందులో పడుకుని నోరు తెరుచుకు చూస్తోంది నల్లకుక్క. దూరంగా బాదంచెట్టుమీద అప్పుడప్పుడు కాకిపిల్లలు రెక్కలార్చుతున్నాయి. నల్లకార్లు, ఎర్ర కార్లు రంగురంగుల కార్లు, జోరుగా పరిగెడుతున్నాయి. అర్ధణాకి నోచుకోని అమాయికపు పిల్లవాడు ఆశగా చూస్తున్నాడు ఐస్‌క్రీమ్‌వైపు. పైన తల, కింద కాళ్లు కర్మసాక్షి కఠోర వీక్షణాలకి గురి అవుతున్నాయి.

చెట్టుకింద విశ్రమించిన సీతారామారావు తిరిగి కాళ్లు సాగదీశాడు. ఎండిపోయిన గొంతు తడుపుదామంటే మునిసిపాలిటీ అమృతం ఆగిపోయింది. తారు అంటుకుని వేడికి మొద్దుబారిపోయిన కాళ్లని తిరిగి సాగదీశాడు రామారావు. ఆ రోజు గమ్యం ఇంకా మైలున్నర. జీవితానికి గమ్యమే లేదు. అన్నం రుచి చూసి అప్పటికే ఇరవైనాలుగు గంటలు దాటిపోయింది.

నడుస్తున్న రామారావు మెదడు ఆలోచించడం మొదలెట్టింది. ఓడలు బండ్లూ బండ్లు ఓడలు

అప్పుడాయన్ని సన్నిధానానికి రుజువు రామారావు. నోటితో వెండిచెంచాతో పుట్టకపోయినా, పదేళ్లవరకు వెండిచెంచాతో వెండిపళ్లెంలోనే భోజనం. దీనికి కారణం ఏమిటి? ఈనాడిలా రాను, అనాథుడిలా నట్టనడి ఎండాకాలంలో కాళ్లకు చెప్పులుకూడా లేకుండా... తన తండ్రే దీనికి కారణం. విచ్చలవిడిగా ఖర్చు చేసేవాడు. డబ్బు ఉన్నంతకాలం అంతా చేరారు. ఆఖరికి ఎవరైతే "ఓహో" అన్నారో వారే చీదరించుకున్నారు ఆయన్ని. తండ్రి జ్ఞాపకంరావడంతో కళ్లలో నీరు తిరిగింది రామారావుకి. ఆయన మహానుభావుడు. కారణజన్ముడు. ఆయన్ని దూషించడానికి తనకి హక్కు లేదు. తన పరిస్థితి ఏమిటి? దేశంలో తనలాటివారు కొల్లలు. బి. ఎ. ఈనాడు ఒక లెక్కా? అందుకనే వీరనక, వారనక అందరి కాళ్లూ పట్టుకోవలసివస్తోంది ఉద్యోగంకోసం. తను ఇంతవరకు చదువుకోడానికి సహాయం చేసిన రాజశేఖరంగారే ఒక ఉత్తరం రాసిఇచ్చారు చెర్మన్‌గారికి. భగవంతునిమీద భారం వేసి బయలుదేరాడు రామారావు ఈ మధ్యాహ్నవేళ "ఓయీ, మూర్ఖుడా! నీ బరువును నీ భుజాలపైనే మోయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నావా!" అన్న ఠాగూరు వాక్కులు గుర్తుకువచ్చాయి రామారావుకి.

* * *

అందమైన బంగళా. ముందు పూలమొక్కలు. ఎయిర్‌కండిషనర్ బయటికి తొంగి చూస్తోంది. పోర్టికోలో రాజహంసలాటి కారు నిలిచిఉంది. గుమ్మాలకి కట్టిన తెరలు వేడిగాలికి అటూ ఇటూ ఊగుతున్నాయి. పచ్చరంగు వేసిన గేటుఊచల ఆధారంగా చేసికొని నిలబడింది ఒక ఆకారం. ఆ ఆకారాన్ని మనిషి అని పిలవ బుద్ధి అవదు ఎవరికీని. మాసిన గడ్డం. అతుకుల పేంటు. తైలసంస్కారం లేని జుట్టు. అందమైన ఆ పరిసరాల్లో అతను పాలసముద్రంలో కాకిఈకలాగా ఉన్నాడు.

అందమైన హాలులోనుండి వరండాలోకి వచ్చాడొక సూటుమనిషి. అంతలోనే లోపలికి వెళ్లాడు మళ్లీ. సీతారామారావు ఊచలగేటు తీసుకుని లోపలికి ప్రవేశించాడు. అల్సేషియన్ అరవలేదు. మనిషి కాదు బొమ్మని అనుకుందేమో! నిశ్శబ్దంగా ఉంది అంతానూ. లోపలివారిని ఎలా పిలవాలో తెలియలేదు రామారావుకి. బి. ఎ. క్లాసులో అది చెప్పలేదు మరి! చిరకాలంనుంచి బాధపెడుతున్న అతని దగ్గె అతన్ని రక్షించింది ఆ రోజు! ఖంగుమని మోగింది రామారావు కంఠం.

బయటకు వచ్చాడు ఆ సూటుమనిషి. ఆ ముఖంలో గాంభీర్యం లేదు. బొమ్మకి గుడ్డలు కట్టినట్టున్నాడు ఆయన. పెద్ద టైలర్‌షాపులోని మోడల్‌బొమ్మలాగ ఉన్నాడు. ఆయన్నే సోమసుందరం అంటారు. ఊళ్లో వయసుమీరినవారు "సుందిగాడు" అంటారు చాటుగుండా. "సుందరంగాడు" అంటారు ప్రతిపక్షం వారు. అందరు "సుందరంగారు" అంటారు ఎదురుగుండా. ఆయనకి చాలా కంపెనీల్లో షేర్లున్నాయి. అందమైన మేడ, ఒక అల్సేషియన్ ఉన్నాయి. దాన్ని తలదన్నే భార్యామణి ఉంది. మునిసిపల్ చైర్మన్ హోదా ఉంది. ఊరిలో మేడలున్నాయి. ఇంటికి వెనక గుమ్మం ఉంది. ఆ దారిగుండా ఉంగరాలు, గాజులు

చనిపోయిన వారికి స్మారక మందిరాలు నిర్మించడమే నేడు దేశభక్తికి ప్రబలనిదర్శనం. మహా మహుల త్యాగాల పేరున తమ కలిమిని పెంచుకొనడమే నేటి దేశభక్తుల ప్రధాన లక్ష్యం. వారి ఇనుపపాదాల క్రింద పడినలిగే అల్పజీవులెందరో!

తాకట్టు పెట్టుకుని యాభైలూ, అరవైలూ అప్పు లిస్తాడని వదంతి ఉంది.

"ఏమి కావాలి నీకు?" తెలుగు రానివారిలా ప్రశ్నించారు శ్రీ సోమసుందరంగారు. చెమటకు తడిసిపోయిన ఒక పచ్చని కాగితాన్ని జేబులోనుండి బయటకు తీశాడు రామారావు. చిరిగేటంతటి వేగంతో మడత తీశాడు సోమసుందరం.

"ఓహో! మామూలే ఇది మాకు! రికమెండేషన్ లెటరు. ఉద్యోగాలని అమ్ముతున్నాం ఇక్కడ మేము!" వికటంగా నవ్వాడు ఆయన. కుర్చీలోంచి లేస్తూ అన్నాడు మళ్లీ: "చూడు, అబ్బాయీ! ఇప్పుడు నాకు మీటింగ్ ఉన్నది. తిరిగి రెండురోజులు జరిగాక కనపడు." అంత దుఃఖంలోనూ నవ్వు వచ్చింది రామారావుకి, ఆయన భాష వింటూంటే!

* * *

హాలంతా అలంకరింపబడిఉంది. ఊరిలోని పెద్దలంతా అక్కడే ఉన్నారు. ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తున్నారు ఆత్రంగా. అదే! సోమసుందరంగారి కోసం! మూడు గంటలకి రావలసింది ఆయన. అప్పటికే రెండుసార్లు ఫోనుచేసి వచ్చారు ఆయనకోసం. అలవాటు ప్రకారం ఆలస్యంగా వచ్చారు సుందరంగారు. అందరూ లేచి నిలబడ్డారు.

గంభీరంగా తనకి కేటాయించిన పరుపులకుర్చీలో కూర్చున్నారు చైర్మన్‌గారు. బిళ్లబంట్రోతు కూల్ డ్రింక్ ముందర పెట్టాడు. రెండుగుక్కల్లో ఖాళీచేసి 'మొదలెడదామా!' అన్నట్లు చూశారు కన్వీనర్ వంక. అంతా నిశ్శబ్దం అయింది.

కన్వీనర్ సుబ్బారావు ప్రారంభించాడు. "జంటిల్మెన్! ఇక్కడ తెలుగు రానివారు ఎవరూ లేరుగనక నేను తెలుగులోనే చెపుతాను. సావధానంగా విని మీ అభిప్రాయాలను తెలుపండి."

గొంతు సవరించుకుని మొదలెట్టాడు మళ్లీ: "జనవరి పందొమ్మిది మన ఊరి చరిత్రలో మరపురాని రోజు. ఆ రోజున ఈ ఊరిలో మహా దేశభక్తుడు, నిరతాన్న ప్రదాత అయిన శ్రీ సుబ్బరామయ్యగారు జన్మించారు. అది మనందరికీ గర్వకారణం. ఆ తారీఖుని మనం చిరస్థాయిగా గుర్తుంచుకోవాలి. అందుకనే ఈ సమావేశం ఏర్పాటుచేశాం.

"ఈసారి జనవరి పంతొమ్మిదిన ఆయన డెబ్బై అయిదవ జన్మదినోత్సవం జరపడానికి ఆదివారం

ఎ. విశ్వేశ్వరరావు

మీటింగ్‌లో నిశ్చయించాం. ఆ కార్యక్రమం ప్రకారం ఆయన జ్ఞాపకార్థం మెయిన్‌రోడ్డువద్ద నాలుగు రోడ్ల కూడలిలో ఆయన విగ్రహం స్థాపించ నిశ్చయించిన వైనం మీకందరికీ తెలిసిందే. ఇప్పుడు అందుకు ఒక కమిటీని ఏర్పాటుచేయాలి. దీనికి కోశాధికారిగా చైర్మన్‌గారిని నేను ప్రపోజుచేస్తున్నాను."

కరతాళధ్వనులు మారుమ్రోగాయి. ఎవరో లేవడానికి ప్రయత్నించేలోపల చైర్మన్‌గారు నిలబడ్డారు. "మిత్రులారా! ఈ బాధ్యత నాపై మోపారు. అయినా ఇది నా కర్తవ్యంగా భావించుకుని, సుబ్బారావుగారి మాట కాదనలేక ఒప్పుకుంటున్నాను." కొంతమంది ఏదో అనబోతుంటే అది వినబడకుండా ఉండేటట్లు చప్పట్లు చరిచారు కొందరు.

ఆ రోజు రాత్రి జరగబోయే బహిరంగ సభలో చైర్మన్‌గారు ఉపన్యసించేటట్లు, విరాళాలు ప్రోగు చేసేటట్లు, బెనిఫిట్ షోస్ వేసేటట్లు నిర్ణయించి నిష్క్రమించారు అందరూ.

* * *

రామారావు నడుస్తున్నాడు. దూరంగా పార్కులో రేడియో వినవస్తోంది. ముసలివాళ్లు, షికారుకి వచ్చినవాళ్లూ గుంపులు గుంపులుగా చేరి కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. పిల్లలు పరిగెడుతూ ఇసకలో ఆడుకుంటున్నారు. అలవాటు చొప్పున కాలేజీ కుర్రకారు పిట్టగోడమీద కూర్చున్నారు. బఠాణీలవాడూ, బండివాడూ కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. ఇంతమందిలో ఆనందం లేనివాడు తనొక్కడే అనుకున్నాడు రామారావు. ఆత్మారాముడు అల్లరి చేస్తున్నాడు ఆకలని. జేబులోని పావలా నేనున్నానని గుర్తుచేసింది. వేడి బఠాణీలు కొనుక్కుని పార్కులో ప్రవేశించాడు రామారావు.

ఒంటరిగా బెంచిమీద కూర్చుని ఒక్కొక్క గింజ తినసాగాడు. దూరంగా పక్షులు గూళ్లకి చేరుకుంటున్నాయి. 'ఓయీ, పక్షులారా! మీరు పక్షిజన్మ ఎత్తడానికి పూర్వజన్మలో చేసిన పుణ్యం ఏమిటి?' తన తండ్రి బహుశః పక్షివలె హాయిగా ఉండిఉంటాడు ఎక్కడో!

చింత లేని మానవులే ధన్యా! రేపునుగూర్చి ఆలోచన లేని అదృష్టవంతులు ఎందరు లేరు? పుట్టినప్పుడు తను ఆ విధంగా కాదా! మరి తన పరిస్థితికి కారణం ఎవరు? 'గాంధిమహాత్ముడు!' నవ్వు వచ్చింది సీతారామారావుకి. ఒకవిధంగా తండ్రే కారకుడు. ఆయనే ఆస్తి అంతా తగలేసింది!

చీకటి పడుతూంది. ఒక్కొక్కళ్లూ ఇళ్లకు చేరుకుంటున్నారు. ఆకాశంవంక చూస్తూ కూర్చున్నాడు. రోడ్డుమీద రిక్షా పోతూంది మైకు పెట్టుకుని. బహిరంగ సభ మైదానంలో గుడిపక్క. కాగితాలు పంచి పెడుతున్నాడు రిక్షాలో మనిషి. ఒక కాగితం ఎగిరి వచ్చింది రామారావు దగ్గిరికి. లేచినిలబడ్డాడు రామారావు.

* * *

మైదానం అంతా విద్యుద్దీపాలతో అలంకరింపబడి ఉంది. ఒక వేదిక, పెద్దది నిర్మించారు. జనంతో కిటకిటలాడుతూంది స్థలం అంతా. బక్కచిక్కిన పోలీసు కానిస్టేబుల్స్ లాఠీలతో అదిలిస్తున్నారు ప్రజని. సోడావాళ్లకీ, చిల్లరఅమ్మకందార్లకీ గిరాకీ పెరిగింది. కార్యక్రమం ఎనిమిది గంటలకి ప్రారంభించవలసి ఉంది. ఇంకా చైర్మన్‌గారు రాలేదు.

వనసుదిన్నెకి కారు ఆగింది. జన్మంను ఆయన [illegible] జయ. [illegible] ప్రార్థనానంతరం ప్రసంగించారు ఛైర్మన్‌గారు గులాబి వాసన చూస్తూ.

"ఓ ప్రియమైన ప్రజలారా! నేను సభాస్థలంలోని ముఖ్యులను అందరి వారు [illegible]. మీకు [illegible] సంవత్సరాల [illegible] జనవరి పంథొమ్మిదిన తారీఖున ఒక మహాపురుషుడు ఈ నేలమీద ఉదయించాడు. ఇక్కడే! ఈ నేలమీద! ఈ ఊరిలోనే! ఆయన్ని తెలియనివారు లేరు. [illegible] మూర్తి ఆయన. ఆయన చేసిన [illegible] అంటే సముద్రంలో [illegible] చెప్పలేమేమో. ఆయన ఎవరో కాదు." ఒక్కక్షణం ఆగి గంభీరంగా అన్నారు ఛైర్మన్‌గారు. "శ్రీ సుబ్బరామయ్య." ప్రజలు ఒక్కసారి చప్పట్లు చరిచారు. మైదానం మారుమోగిపోయింది.

ముందువరసలోనే కూర్చున్నాడు సీతారామారావు. అతని నరాలు పొంగాయి. రక్తం వేగం పుంజుకుంది. కళ్ళల్లో నీరు నిండింది.

"ఆ గొప్పమనిషికి గుర్తుగా మనం ఏం చేశాం? ఏం చెయ్యదల్చుకున్నాం? ఆంధ్రదేశంలో [illegible] ఆయన పేరు మన ఊరంతా వ్యాపించిందా? మనసారా ఆ మహామనిషిని స్మరించుకున్నామా?" ఉద్రేకంగా ప్రశ్నించారు ఛైర్మన్‌గారు.

"లేదు! లేదు!" కేకలు వేశారు ప్రజ. సీతారామారావు పిడికిలి బిగుసుకుంది.

"ఆయన ఘనకార్యాలు ఎన్నని చెప్పం? [illegible] స్వాతంత్ర్యసమరంలో ఆయన చూపిన ధైర్యం అసమానం! విదేశవస్తు బహిష్కరణోద్యమంలో ఆయన తన స్వంత ఆస్తి అంతా [illegible] వస్తువులని నిప్పులపాలు చేశారు. [illegible] ఉన్న దేశభక్తుల్లో [illegible] అనుకున్నారు. జైలుకి వెళ్ళినవారి కుటుంబాలను పోషించారు. అలాంటి [illegible] ధరించి చేతిలో గొడుగును పట్టుకునే ఆయన దివ్యమూర్తిని సజీవంగా ప్రతిష్ఠించవలెను. పక్కగా ఒక గ్రంథాలయం స్థాపించవలెను!

"ప్రజలారా! మాకు తెలియనిది లేదు. మునిసిపాలిటీకి ఫండ్సు లేవు. మీరంతా మీ శక్త్యనుసారం విరాళాలు ఇవ్వండి. సరిగ్గా నెలరోజుల సమయంలో ఆయన విగ్రహం జనవరి పంథొమ్మిదిన ఆవిష్కరింపజేయుద్దాం. గ్రంథాలయ భవనం కట్టడానికిగాను వెయ్యిరూపాయలు నా స్థలం విరాళంగా ఇస్తున్నాను."

ప్రజల కరతాళధ్వనులు మిన్నుముట్టాయి. సీతారామారావు ఉద్రేకంతో ఊగిపోయాడు.

అక్కడికి అక్కడే పదిహేను వందలు వసూలు అయింది.

సీతారామారావు నిశ్చలంగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు అందరూ వెళ్ళేవరకు.

* * *

అనుకున్న ప్రకారం రెండు రోజులకు హాజరయ్యాడు సీతారామారావు సోమసుందరంగారి ఇంటిదగ్గర. వరండాలో కుర్చీలో కూర్చొనిఉన్నారు ఆయన కుక్కకి బిస్కెట్లు తినిపిస్తూ.

ఆ ఎత్తగానే ఎదురుగా కనిపించాడు రామారావు.

గాంధీజీ సూక్తులు

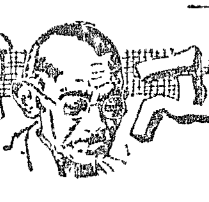

విశ్వాసం

"నన్ను బ్రతికుండగానే సమాధి చెయ్యాలేమనే ఆశతో ఉంటాను. నా ఉపన్యాసాలలో ప్రజాహితానికి విశ్వాసం సడలుతోందని నా ఆశ. అవి ప్రజల విశ్వాసాన్ని కోల్పోయినట్లు ప్రపంచంపటంలో అవి అంతరించునేమో కూడా. అనారు నన్ను సజీవంగా సమాధి చేశారనే చెప్పవచ్చు. కాని, నేను ఏకాకినై సుదూరంగా నిలబడినప్పటికి, నా విశ్వాసం ఉజ్జ్వలంగా ప్రకాశిస్తున్నంతకాలం నా సమాధిలో నేను సజీవంగా ఉంటాను; అక్కడినుంచే ప్రసంగిస్తుంటాను."

* [illegible] *

"ఓ! మీరా! అయామ్ సారీ! మా విరాళాల విషయంలో ఒక నోటిస్ పంపాం. నేను ఉన్నప్పటి [illegible]. [illegible] బాగ కనిపించదు." 'ప్రవేశ దండం' అనే అర్థం స్ఫురించింది రామారావుకి అయన మాటల్లో.

విరాళం కోసం! ఈవిధంగానా! విగ్రహానికా! నిరాశతో తిరుగుముఖం పట్టాడు రామారావు.

* * *

ఆవిష్కరణోత్సవం. ఊరంతా కోలాహలంగా ఉంది. ఊరిలోని వైస్కూలుకి సెలవు ఇచ్చారు. రోడ్లన్నీ శుభ్రం చేశారు. తోరణాలు కట్టారు. "స్వాగతం" అని బంగారు అక్షరాలతో రాసిన బోర్డులు వెలిశాయి. పరిసరాలలో ఎక్కడెక్కడ [illegible] పిలుస్తున్నారు. కళ్ళు, మనసు [illegible] చూస్తున్నాయి.

మెయిన్ రోడ్డుదగ్గర ఒక్క [illegible] జనం చేరారు. ఇసక వేస్తే రాలనంతగా ఉంది జనసమూహం. చిన్న వేదిక నిర్మించారు. రోడ్డుకి మధ్యగా ఎత్తుగా విగ్రహం నిల్పింది. దానికి ఒక తెర అమర్చారు. ప్రముఖులు అందరూ కూచోవడానికి కుర్చీలు వేశారు. ఊరంతా గుంపులుగుంపులుగా ఎదురుచూస్తున్నారు.

సాయంత్రం ఐదు అయింది. [illegible] రాగా విలువైన కారులో మంత్రి ఛైర్మన్‌గారు, ఆ వెనక మంత్రిగారు దిగారు. [illegible] విగ్రహం పక్కగా నిలబడ్డారు మంత్రిగారు. ప్రార్థన జరిగింది.

అంతా నిశ్శబ్దంగా నిలబడ్డారు. నెమ్మదిగా విగ్రహంమీది తెరను తొలగించారు మంత్రిగారు. ప్రజల కరతాళధ్వనులు ఆకాశాన్నంటాయి. పూలవర్షం కురిసింది. పక్కన ఉన్నవారు అందించిన దండను విగ్రహం మెడలో వేశారు మంత్రిగారు. ఉపన్యాసం మొదలయింది. అలవాటుగా సాగింది ముందు. "ఆయన నా ఆప్తమిత్రుడు. చిన్ననాడు. ఇద్దరం కలిసి తిరిగేవారం. పుణ్యమూర్తి, విరతాన్ని ప్రదర్శించి, త్యాగించి, ఎన్నోపనులు చేశాడు! ఆ మహనీయుని విగ్రహాన్ని ఆవిష్కరించడానికి నాకు ఎంతో ఆనందంగా ఉంది." ప్రజలు చప్పట్లతో హర్షధ్వానం చేశారు.

అయిదున్నర అడుగుల ఎత్తు, లావు పొడుగు, చేతిలో కర్ర, ఆత్మీయతాభావం, చిరునవ్వు నిండిన ముఖం... చూస్తూ నిలబడ్డాడు సీతారామారావు. తాను నిలబడ్డ [illegible] చెయ్యి [illegible] బాగా [illegible]. ప్రజలకు దాని వెనక ఉన్న కథ [illegible] ఆ విగ్రహం.

సీతారామారావు కళ్ళల్లో ధారాపాతంగా నీరు కారాయి. [illegible] ప్రారంభించాడు. [illegible] నిలబడ్డాడు రామారావు. [illegible] మానసిక [illegible] రామారావు.

* * *

పదిగంటలు కావస్తోంది. సరసంబారం ఆగిపోయింది. దూరంగా రాజా కిళ్ళీకొట్టు కనిపిస్తూ ఉంది. సెకండ్‌షోవాళ్ళ వచ్చేవరకు తెరచే ఉంచుతాడు కొట్టు. ఈనాటి అలవాటు? అలా చిన్నతనంనుంచి చూస్తున్నాడు. చిన్నప్పుడు బిళ్ళలు, [illegible] అప్పుడప్పుడు సిగరెట్లు కొన్న కొట్టు అది.

సన్నగా వర్షం పడుతూంది. రామారావుకి వర్షం సంగతే పట్టలేదు. ఆరు గంటలకి ఎక్కడ నిలబడ్డాడో అక్కడే నిలబడ్డాడు, ఆ విగ్రహంవంక చూస్తూ. ఎంత గౌరవం ఆ మహనీయమూర్తికి! చిరస్మరణీయుడు! ఇకనుంచి, అందరూ ఈ ప్రదేశంపేరు చెప్పేటప్పుడు "సుబ్బరామయ్య విగ్రహం దగ్గిర" అంటారు.

అనంతమైన ఆనంద ఉద్రేకం పెల్లుబికింది. చుట్టూరా చూశాడు. అప్పుడప్పుడూ కార్లు పోతున్నాయి. అంతా నిశ్శబ్దం. కిళ్ళీకొట్టు రాజా కొట్లో ఇద్దరో ముగ్గురో కూర్చునిఉన్నారు.

అలాగే నిలబడ్డాడు రామారావు. వర్షం పొద్దుటి ఛాటింది. ఆకలికి పేగులు నకనకలాడుతున్నాయి. భరింపరాని బాధ కలుగుతూంది పొట్టలో. అన్నం తిని రెండురోజులు! కళ్ళల్లో నీరు తిరిగి విగ్రహం మసకగా కనిపించింది.

విగ్రహంవంక తేరిపార చూశాడు. నవ్వు చెరగలేదు ఆ ముఖంలో. బ్రతికిఉన్నంతకాలం వేలాదిమందికి ఆశ్రయమిచ్చిన ఆయన నాయుగురోడ్ల కూడలిలో అర్ధరాత్రి ఒంటరిగా నిలబడిఉన్నాడు. చేతిలో గొడుగు ఉంది. కాని ఆయన దాన్ని ఉపయోగించ లేదు. బ్రతికినకాలంలోనూ అంతే! తనకోసం చూడలేదు ఆయన.

నరాలు తోడేస్తున్నాయి. నిలువలేకపోతున్నాడు. అన్నం! ఆహా! ఎంత ప్రియమైన వస్తువు? ఓ భగవంతుడా! ఒక్క ముద్ద! ఒక్కటంటే ఒకటే ముద్ద! ధారాపాతంగా పడసాగింది వర్షం. తడిసి పోతున్నాడు రామారావు. అతనికి లెక్కలేదు. ఇప్పుడు కావలిసినది ఒక్క ముద్ద. ఒక్కటంటే ఒక్కటే ముద్ద.

విగ్రహం చేతిలో గొడుగు. అంతా కంచు. రామారావుకి ఒక ఆలోచన వచ్చింది. వారంరోజులు ఫరవాలేదు అన్నానికి. వారం రోజులు! ఎంత తక్కువ కాలం! వారం రోజులు రెండుపూటలా అన్నం! పద్నాలుగు రోజులు ఒక్క పూట అన్నం! ఆహా!

దూరంగా పడిఉన్న రాయి తీసుకుని మెట్లు ఎక్కాడు రామారావు. విగ్రహం ముఖంలో ముఖం పెట్టి చూశాడు. దుఃఖం పొర్లుకువచ్చింది. తలని ఆ విగ్రహం పాదాలపై మోపాడు. "తండ్రీ! నేను చేసేది తప్పు అయితే నన్ను క్షమించు!" అంటి అతణ్ని లేపింది. ఖంగుమని శబ్దం అయింది. చేతిలోని గొడుగు ఊడి వచ్చింది. గబగబా మెట్లు దిగాడు రామారావు.

* * *

"ఎవరది? పట్టుకోండి." పరిగెడుతున్న రామారావు చేతిలోని గొడుగు కింద పడింది. దానిమీద బోర్లా పడ్డాడు రామారావు. సెకండ్‌షో చూసి వస్తున్న జనం చేరారు.

దొంగ! ఆ రోజే ఆవిష్కరించిన విగ్రహం చేతిలోని గొడుగు దొంగిలిస్తున్నారు. రామారావు మనస్సు నిశ్చలం అయిపోయింది. జరిగేది జరగక మానదు.

"ఎవరురా నువ్వు?" ఒకడు ప్రశ్నించాడు.

"అది కాదు సంగతి. రెండు ఉతకండి!" ఎవరో అరిచారు.

పక్కనే పడిఉన్న కర్ర తలమీద దబ్బున పడింది. కళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి. "అమ్మా!" చేతులు ఎత్తి తలపై పెట్టాడు రామారావు.

నిశ్శబ్దంగా బూటుకాలు డొక్కలో తగిలింది. అన్నం తిని రెండురోజులయిన ఆ పొట్ట దెబ్బను ఓర్చుకోలేకపోయింది. కళ్ళముందు అంతా చీకటి ఏర్పడింది. దవడలు రెండూ పగిలిపోయాయి. ఎవరో వెన్నుమీద బూటుకాలితో పొడిచారు. చారెడు రక్తం కక్కాడు రామారావు. అతని కాళ్ళు పట్టు వదిలేశాయి. నేలమీద పడ్డాడు రామారావు.

కళ్ళు గిర్రున తిరుగుతున్నాయి. తనపై పడే దెబ్బల వర్షం రామారావుని బాధించడం మానుకున్నాయి. సముద్రాలు పొంగుతున్నాయి. భూమి కంపించ సాగింది. పాతికేళ్ళ జీవిత చరిత్ర కళ్ళముందు గిర్రున తిరిగింది. చక్రం తిరుగుతూంది. చిన్నతనంలో ఆటలు, గుర్రపుబగ్గీ, స్కూలుడ్రెస్, ఇంగ్లండ్‌నుంచి తెప్పించిన అందమైన ఉలుకోటు, మహారాజభోగాన్ని తలదన్నే మేడలో నివాసం . . . చక్రానికి ముళ్ళు మొలిచాయి. అప్పులవాళ్ళ సామానులు విసిరివేయడం, ఊరి బయట పాకలో మకాం, వైద్యం లేక, ఆకలిబాధ ఓర్వలేక తల్లి మరణం, వైద్యం లేక తండ్రి దిక్కులేని చావు, అన్నం లేని రోజుల్లో పార్కు బెంచీపై నిద్ర, రోడ్డుపక్కన నేరేడుచెట్టుకి ఉన్న పచ్చికాయలతో కడుపు నింపుకోడం . . . అన్నీ కళ్ళముందు తిరిగాయి.

కిళ్ళీకొట్టు రాజు పరిగెత్తుకువచ్చాడు ఒగర్చు తీసుకుంటూ. "ఎవరు ఇతను?" నాడి చూశాడు. ఆగిపోయింది.

కొత్తగా వేసిన నియాన్‌లైటు వెలుగులో ముఖం తేరిపారచూశాడు రాజు. అంతే! గావుకేక పెట్టాడు.

"ఇతను . . . ఇతను. . ."

"ఎవ రితను?" నాలుగైదు కంఠాలు ఒక్కసారి ప్రశ్నించాయి.

"సుబ్బరామయ్యగారి కొడుకు. . ." ★

మెంతులు – ఆవాలు – గసగసా – శొంఠి – ఏలక్కాయలు – లవంగాలు

మీ ఇల్లాలు పాక కళలో
ఉత్తమముగా
వెలయుటకు
ప్రపంచ ప్రసిద్ధిగాంచిన
వంటకు కావలసిన
లాలా
మసాలా ద్రవ్యములు ఇవ్వండి

నిండు వాసనయు, శ్రేష్ఠమైన రుచితోనుగల లాలావారి ఎగుమతి చేయబడు మసాలా ద్రవ్యములు ప్రపంచములో నాగరికతలో ఉన్నత స్థానములను గడించిన అమెరికా, ఇంగ్లాండు, ఆస్ట్రేలియా మొదలగు 50 కన్న ఎక్కువ దేశములలో రుచిచూపబడి ప్రసిద్ధిగాంచియున్నవి. సరికొత్త పోషక శక్తిగల వస్తువులకోసం, 100% పరిశుద్ధమైన లాలావారి మసాలా ద్రవ్యములు, నూతన యంత్ర సాధనములతో చేయి తగలకుండా తయారుచేయబడినవి. అవి పక్వము గావించబడిన మసాలా ద్రవ్యములను భారీమొత్తున ఎగుమతి చేయువారి వద్దనుండి వచ్చుచున్నవి.

పి. మిట్టులాల్ లాలా అండ్ సన్స్
అడ్డీశ్ట్రై, మద్రాసు-29. ఫోను : 64041

మసాలా ద్రవ్యములలో అధిక రుచిగలవి
లాలా వారి మసాలా ద్రవ్యములు

పచ్చళ్ళ పొడి (పిండి) మొదలైన గరం మసాలా పొడి
MAS-8STG

ఆంధ్రప్రదేశ్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు:

మెసర్స్. శ్రీనివాస ఎంటర్‌ప్రైజెస్
44/162, ప్రకాశంనగర్, కర్నూలు (A.P.)

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో స్టాకిస్టులు:

P. శ్రీరంగయ్య శెట్టి, జనరల్ మర్చంట్, కదిరి
సత్యసాయి ఎంపోరియం, 9-420, సుబాష్‌రోడ్, అనంతపురం
నియో ట్రేడర్స్, 249, 2RT, విజయనగరం, హైదరాబాద్-28
జైహింద్ ఏజన్సీస్, 18-145, నెహ్రూరోడ్డు, కర్నూలు
జైజనరా ఏజన్సీస్, 3-294, బీడ్‌మల్ వీధి, నంద్యాల
రవి ట్రేడర్స్, శీలామహల్ రోడ్డు, కొత్తపేట, గుంటూరు-1
యస్. ఆర్. జనరల్ మర్చంట్స్, మెయిన్‌రోడ్డు, విజయనగరం-2
ద్వారకా ఎంపోరియం, కో-ఆపరేటివ్ కాలనీ జంక్షన్, విశాఖపట్టణం
కరూన్ ఎంటర్‌ప్రైజెస్ (కౌన్ థియేటర్ లోపల) వల్లభాయి వీధి, కాకినాడ-1
పద్మశ్రీ ట్రేడింగ్ కంపెనీ, ఏలూరు రోడ్డు, విజయవాడ-2